

woord te vergelijken met hetgeen de Schrift elders leert wordt het duidelijk, dat er deze beteekenis niet aan mag gegeven worden.

Maar de woorden van den tekst zelf laten deze opvatting niet toe. Ze is in lijnrechten strijd met wat er staat.

Er staat toch: beproeft alle dingen, en beproeven wil zeggen: toetsen, keuren.

Het gaat hier heelemaal niet over het leeren kennen van de dingen. 't Gaat over het toetsen van de dingen, dat wordt er in gebischt. En zullen wij de dingen kunnen toetsen, dan moeten wij er natuurlijk kennis van hebben. Maar hoe men aan die kennis komt, daar wordt in den tekst niet over gesproken. Er wordt alleen gezegd, dat wij de dingen, die wij hebben leeren kennen, aan een toetsing moeten onderwerpen. Aan een toetsing onderwerpen, vóórdat wij ze aanvaarden, vóórdat wij ze in praktijk brengen.

J. THIJSS.

UIT DE SCHRIFT.

Te veel of te weinig?

Het is te veel voor u.
Waarom dan verheft gijlieden u over de gemeente des Heeren?
Is het u te weinig om den dienst van des Heeren tabernakel te dienen?
Numeri 16: 3 en 9

Het gaat hier om het gezag van het ambt.

Niet zooals menschen het zich aanmatigen.

Maar zooals God het geeft.

Korach met zijn revolutionairen aanhang vroeg aan Mozes en Aäron, die toch bij de gratie Gods de leidslieden van Israël waren: Waarom verheft gijlieden u over de gemeente des Heeren?

In die vraag steekt de revolutie haar driesten kop op.

Korach was een Leviet en kon niet duldend dat alleen Aäron's huis tot het priesterschap verkoren was.

Met den eenvoudigen Levietendienst, hoe bekoorlijk overigens, wilde hij zich niet tevreden stellen. Zijn wenschen gingen hooger.

Hij begeerde de priesterlijke bediening.

Waarom stelden Mozes en Aäron zich zoo hoog boven de gemeente?

Ge voelt welke booze goest van murmureering en verzet achter die vraag school.

Deze oproerige bende verwierp het ambtelijk gezag en de ambtelijke roeping van Godswege en vroeg gelijkheid voor allen.

Geen ambtsdragers, maar ambtenaren begeerden zij.

Om dan zelf te solliciteeren naar de hoogste bestuursfuncties.

Die Korachiet schuilt in menig hart, want het is voor ons hoogmoedige menschen vaak zoo moeilijk den weg der verzoening en den weg naar Kanaän door den Heere alleen te laten bepalen.

Zijn er ook nu niet onder „de gemeente des Heeren”, die met de revolutievraag: waarom verheft zij u? tot de van God geroepen en gezalfde ambtsdragers komen? Ook zij willen in den grond der zaak den Heere Zijn acceptor ontvingen en zelf heerschen. Alsof de Heere dat toefiet! Neen, alle gezag ook in de Kerk van Christus is er bij de gratie Gods. En alle bediening der ambten is er niet door de verheffing van de nietige schepselen, die in die ambten staan, maar omdat het den Heere behaagt zijn soeverein gezag reedszins door den dienst van menschen uit te oefenen.

Daarom deed Mozes ook zoo goed door na het aanhooren van het revolutionair manifest der Korachieten de zaak biddend voor den Heere te brengen. Hij ontsiakt niet in toorn omdat men zijn gezag en dat van Aäron aanrandde, maar hij viel op zijn aangezicht voor den Heere, uit wiens hand hij zijn roeping en zijn staf ontvangen had.

En eerst na dit gebed heeft hij een antwoord voor Korach en de zijnen.

Dezen zeiden tot Mozes en Aäron: het is te veel voor u. Met andere woorden: ge matigt u te hoog gezag aan.

Hoe lijn antwoordt Mozes op die booze aantijging met de vraag: is het u te weinig als levieten den dienst van des Heeren tabernakel te dienen? Zoekt gij nu ook het priesterambt?

Ach, wij gevoelen ons zoo ongelukkig als ons deel, dat wij van God ontvingen, ons te weinig en dat van anderen ons te veel lijkt.

Ook als „kerkelijke” menschen.

Maar het baat niet of wij al met rockeloze hand naar het hoogere willen grijpen.

't Eenige gevolg zal zijn, dat ook het lagere ons ontgaat.

Als wij ons voegen willen tot de nederige dingen, zooals God ze voor ons goed keurde, dan kan zelfs het geringste voor den blik des geloofs iets schoons en iets groots worden.

En anders ontleent de Heere ons ook wat wij hebben.

Voor Korach en de zijnen opende de aarde haren mond en verslond ze. Zoo zwaar straffe God de schennis van Zijn hoog gezag.

Zulk een bijzonder Godsgericht verwachten wij niet aanstonds in onze dagen.

Maar dat wil niet zeggen, dat de Heere toelaat, zonder vonnis, het tegenstaan van Zijn ordeningen ten opzichte van het ambt.

Laat ons ook in ons kerkelijk leven den moed hebben te spotten met den spot der wereld, die het over ambtenarij in de kerk heeft.

Laat ons waken en bidden tegen vergoding en dwaze verheffing van de personen der ambtsdragers, die opmerkelijk vaak gevonden wordt in kringen, waar men anderen beschuldigt van vergoding van het ambt.

Maar laat het ambt ons blijven een onvervreemdbaar goed van onzen Koning, terwijl de ambtsdrager zich met ons diep buigt voor onzen God, ook als het ambtelijk gezag wordt aangerand.

Want de zonde ligt niet in het te veel bij Mozes en Aäron, maar in het te weinig van Korach en de Korachieten.

F. C. M.

KERKELIJK LEVEN.

De duidelijkheid van de Heilige Schrift en de menselijke zorg voor den bijbel.

De Heilige Schrift is niet alleen in de historie ontstaan, maar zij heeft ook zelf een historie.

En die historie getuigt ervan, hoe de mensch ofschoon met de beste bedoeling bezielde de Schrift voor zichzelf op menig punt duister heeft gemaakt. De Schrift zelf kon hij niet verduisteren. Alleen kon hij door eigen duisterheid fouten begaan, waarvoor er als het ware een scherm werd geplaatst tusschen de heldere Schrift en zichzelf met de velen, die van hem afhankelijk waren.

Men zal reeds vermoeden, waarop wij het oog hebben.

God heeft de Schriftgebruik aan de zorg van de kerk, van menschen toevertrouwd. En ofschoon de Heilige Geest die kerk in de waarheid leidt, zoo waarborgt toch die leiding niet als de inspiratie een onfeilbare uitwerking. Dit wordt onder ons zoo algemeen beleden, dat hieraan geen woord behoeft te worden toegevoegd. Maar wel behooren hieruit consequenties te worden getrokken ten aanzien van de historie, welke de Schrift in den loop der eeuwen heeft doorgemaakt, waarvoor men onder ons weleens de oogen sluit.

De kerk heeft haar roeping om de Schrift te bewaren niet zoo getrouw vervuld als van haar verwacht mocht worden.

Gelijk men weet zijn de oorspronkelijke handschriften van den bijbel verloren gegaan.

De mannen, die onder de inspiratie des Geestes de Schrift teboekstelden, droegen daarvoor de nauwgezette zorg.

Een voorbeeld daarvan biedt Paulus.

Zelfs als hij een brief dikteerde, waarborgde hij de echtheid en zuiverheid daarvan. Hij nam de voorzorg, die van zijn handteekening te voorzien. Daarom schrijft hij: „De eigenhandige groet van mij, Paulus. Dit is een teeken in iederen brief. Alzoo schrijf ik”. (2 Thess. 3:17).

Zulk een uiterste nauwgezetheid toonde de kerk ten opzichte van de Schrift niet. Ofschoon haar hierbij geen boos opzet mag worden toegeschreven, bewees zij toch haar menselijke zwakheid. Wij zijn er haastig bij om ons over het zoekraken van de oorspronkelijke schriften hiermee te troosten: waren zij bewaard gebleven, dan zou er afgoderij mee zijn bedreven. Men verzekert dan, dat de Heilige Geest hier zelf tusschenbeide is getreden. Zoo dicht men eigenlijk den Geest Gods toe, dat Hij de oorzaak is geweest van het niet meer voorkomen der Heilige Schriften in haar oorspronkelijken vorm. Dat nu gaat te ver. Zeker, ook wij belijden, dat er niets buiten de voorzienigheid Gods omgaat. Daarvan sluiten wij allermint uit het lot, dat de oorspronkelijke handschriften ondergingen. Doch daarmee is de menselijke verantwoordelijkheid niet opgeheven. Het was stellig onder Gods voorzienig beleid, dat in de jonge christelijke kerk te Jeruzalem een Ananias en Saffira optraden. Maar op grond daarvan mogen Ananias en Saffira niet in bescherming worden genomen. Evenmin mag het goedgepraat, dat

voor het behoud der oorspronkelijke handschriften niet beter is gewaakt. Men kan hier allerlei verzachtende omstandigheden aanvoeren. Men kan verklaren, dat de brieven van Paulus, Petrus, Johannes enz. van hand tot hand gingen en zoo druk werden gelezen, dat zij ten slotte uit elkander vielen en onleesbaar waren. Maar dat verontschuldigt de kerk niet. Zij had in tijds maatregelen moeten treffen, dat dit niet geschiedde. Watneer er vroeg genoeg afschriften waren gemaakt in voldoende getale, dan hadden de eigenlijke handschriften gespaard kunnen blijven en daarmee zouden alle eeuwen door verdere afschriften vergeleken kunnen worden. Dat het veel gemakkelijker is dit „moeten” uit te spreken, dan het in praktijk te brengen, geven we aanstonds toe. Dat wij den steen niet mogen opnemen om dien naar de kerk der eerste eeuwen te werpen — wij stemmen er dadelijk mee in. Alle gedachte, dat de kerk van onze dagen beter zou hebben gehandeld, wijzen we af. We willen slechts betoogen, dat er geen enkel bewijs voor te leveren is, dat achter het te loor gaan van de oorspronkelijke handschriften der Schrift heilige menselijke motieven moeten gezocht. Veelmeer staan we hier voor een menselijke nalatigheid.

Die nalatigheid had verstrekkende gevolgen. Wij moeten het nu met de afschriften doen. En het is een feit, dat geen twee afschriften volkomen gelijk zijn. Het een wijkt altijd min of meer van het andere af. Dit feit grijpt hen, die geen Hebreuwsche en Grieksche handschriften kunnen lezen, niet zoo aan. Het liefst negeren zij dat. Maar zij, die ermee in aanraking komen, worden daardoor voor groote moeilijkheden geplaatst. Ook hier stuit men weer op menselijke schuld. Zij, die de eerste afschriften bezorgden, zijn daarbij niet met zulk een accuratesse te werk gegaan als wel tegenover het woord des Heeren past. Als wij de hand in eigen boezem steken, pleiten wij gaarne om clementie voor hen. Beproof zelf maar eens uw Nederlandschen bijbel over te schrijven en wanneer gij uw werk door een ander laat corrigeren, zult gij versteld staan van de fouten, welke gij hebt gemaakt. Voeg daarbij, dat er in de eerste eeuwen veel vraag moet geweest zijn naar afschriften en dat deze alle letter voor letter met de hand moesten worden geteekend, dat niet alleen de boekdrukkunst nog niet was uitgevonden, maar dat men ook in de schrijfkunst niet zoo algemeen bedreven was als thans. Houd er rekening mee, dat de afschriften vaak op deze manier tot stand moeten zijn gekomen: één dikteerder en velen schreven en ieder, wiens ambt medebrengt van diktaten kennis te nemen, kan u vertellen, dat de reproductie van het origineel soms wonderlijk afwijkt. Dit alles maakt het zeer begrijpelijk, dat de afschriften van den bijbel niet tot in elk detail met elkander overeenstemmen. Doch wat begrijpelijk is, is nog niet te verschoonen. De menselijke schuld mag ook hier niet worden weggereken. We mogen niet fatalistisch redeneeren: het kon nu eenmaal niet anders. We hebben hiervan uit te gaan: het moest anders. En als het „kunnen” niet beantwoordt aan het „moeten”, heeft de mensch en in dit geval de kerk zichzelf aan te klagen. Er valt in de historie, welke de bijbel heeft doorlopen, een tekort aan menselijke zorg voor de Schrift te konstateeren. Daardoor zijn er voor ons duisterheden ontstaan, welke aan de Schrift zelf niet eigen zijn.

En nog zijn we er niet. De kerk heeft ook tot roeping de Schrift te brengen onder het bereik der eenvoudigen. Zij moet door vertaling hun onvermogen om de Schrift in het oorspronkelijke te lezen, te hulp komen. Doch ook hierbij doet menselijke zwakheid zich gelden. De tijd, dat geleerden als Philo of minder ontwikkelde vromen meenden, dat de Septuagint (vertaling der zeventigen) of de Statenvertaling ook zijn ingegeven, behoort nu wel zoo zoetjesaan tot het verleden. De vertaling, waarmee Luther in heiligen geloofsijver op den Wartburg aanving, heeft indertijd onschatbare diensten bewezen, maar van haar gebrekkigheid is ieder overtuigd. En ook zij, die zich aan het werk zetten om voor de toekomst betere vertalingen te bezorgen, zijn ervan doordrongen, dat zij niet in staat zijn, de afschriften des bijbels geheel te verstaan en volkomen in hun taal weer te geven. Daar is niet de Schrift, maar daar zijn zij zelf te duister voor. Geven zich voor dit werken onze uitzonderlijkste mannen, dan behoeft men niet te vragen, hoe duister wij wel zijn voor de Schrift.

Zoo leert dan de historie, dat door menselijke zwakheden en duisterheid in de afschriften en in de vertalingen der Heilige Schrift vele duisterheden zijn geslopen.

En nu ma
Zij heeft
te moedige
afschrijft
op te spore
Zij mag
meer op pr
nemen te b
niet welk
verstand a
ligen arbeid
voor moet
gestroden,
Wat d
moet de
is goed ma
Of de se
aangezuiver
Maar m
heven om
En evenso
in de door
duidelijkheid
staan om g
Vandaar
vertaling.
Uit het ve
het een
is verdu
Men ken
grootte stad
Veel bew
de zon.
In de ka
Mag men
menschen
Ieder zal
Zij is al
Maar goe
of de Schri
heden, welk
gen hebben
Die duist
men tussch
Misschien
aan de he
muur hebbe
berooven?
Het beel
antwoord g
Die heeft
haar niet m
Want dan
kinderen ka
Ware de
dat niet me
En nu k
donker gek
Op die w
Maar gel
dit, niet me
Want de
in de verta
de zon als
niet op.
De versch
centgewijze
op overeen
heer, hebbe
Daarin a
ligen Geest
Ondanks
opricht du
licht der S
er schadu
Hetzelfde
Zijn er
tormis zette
de historis
graadversch
Ook daar
verlaten.
Dit mag
de verdere
stemmen.
Wie uit h
Hij bidde
weggevaagd
Zoo kwa
to. Doc
s mensche
bel kom

handschriften niet
 ei verzachtende
 verklaren, dat de
 enz. van hand
 n gelezen, dat
 leesbaar waren.
 et. Zij had in
 t niet geschied-
 ren gemaakt in
 te handschriften
 den alle eeuwen
 kunnen worden
 noeten" uit te
 gen, geven we
 mogen opnemen
 en te werpen —
 gedachte, dat
 ben gehandeld,
 en, dat er geen
 achter het te
 ndschriften der
 noeten gezocht.
 chelijke nalatig-
 volgen. Wij moe-
 En het is een
 nen gelijk zijn.
 van het andere
 breuwsche, en
 niet zoo aan-
 e ermee in aan-
 groote monnik-
 weer op men-
 chriften bezorg-
 tratsse te werk
 es Heeren past-
 ken, pleiten wij
 zelf maar eens
 rijken en wan-
 corrigeeren, zul-
 ke gij hebt ge-
 te eeuwen veel
 en en dat deze
 noesten worden
 kunst nog niet
 de schrijfkunst
 aans. Houd er
 op deze ma-
 één dikteerde
 nbt medebrengt
 a vertellen, dat
 wonderlijk af-
 elijk, dat de af-
 detail met elkan-
 delijk is, is nog
 schuld mag ook
 mogen niet fata-
 al niet anders.
 moest anders.
 aan het „mo-
 de kerk zichzelf
 welke de bijbel
 elijke zorg voor
 zijn er voor
 elke aan de

En nu mag de kerk zich daarbij niet gerust neerleggen.
 Zij heeft eensdeels de mannen der wetenschap aan te moedigen om door een onverdroten onderzoek der afschriften te trachten den oorspronkelijken tekst weer op te sporen of althans zoo dicht mogelijk te naderen.
 Zij mag haar leden weleens opwekken om dit werk meer op prijs te stellen en voor hen, die het ter hand nemen te bidden, want gemeenlijk voelen de geloovigen niet welk belang hiermee is gemoeid en legt misverstand aan den goeden voortgang van dezen heiligen arbeid veel belemmering in den weg. Ook hier weer moet tegen de duisternis, die in ons is, worden gestreden, in Gods kracht.

Wat de kerk van vroeger eeuwen heeft verzuimd, moet de kerk van heden zooveel in haar vermogen is goed maken.

Of de schuld der kerk in deze geheel kan worden aangewezen, is Gode alleen bekend.

Maar in elk geval is zij niet van den plicht ontheven om er in energieken ernst naar te stroven.

En evenzeer heeft zij te zorgen, dat duisternissen in de door haar gebruikte vertaling de helderheid en duidelijkheid der Schrift zelf niet in den weg blijven staan om de zielen der geloovigen te beschijnen.

Vandaar ons herhaald pleidooi voor een verbeterde vertaling.

Uit het voorafgaande volgt, dat de vraag of door het een en het ander de Schrift zelf niet is verduisterd, misplaatst is.

Men kent de nauwe sloppen en stegen van een groote stad.

Veel bewoners daarvan zien vanuit hun venster nooit de zon.

In de kamers is het nimmer helder licht.

Mag men nu vragen of toch eigenlijk voor die arme menschen de zon zelf niet verduisterd is?

Ieder zal het recht tot zulk een vraag ontszeggen. Zij is al te dwaas.

Maar goed bezien is het even dwaas om te vragen of de Schrift zelf niet is verduisterd door de duisternissen, welke menschen in de afschriften en vertalingen hebben gebracht.

Die duisternissen zijn als het ware schotten, welke men tusschen de Schrift en ons heeft opgericht.

Misschien merkt gij op: maar wat hebben wij dan aan de helderheid der Schrift als menschen brokken muur hebben gebouwd, die ons van haar volle licht berooven?

Het beeld van den steegbewoner moge hierop het antwoord geven.

Hij heeft aan de helderheid van de zon, al ziet hij haar niet aan den hemel staan, ontzaglijk veel.

Want daaraan dankt hij het, dat hij zijn vrouw en kinderen kan zien, kan lezen en zooveel meer.

Ware de zon zelf niet meer helder, dan zou ook dat niet mogelijk zijn.

En nu kozen we met opzet een beeld, dat wat donker gekleurd is.

Op die wijze spreekt het te sterker.

Maar gelukkig is de christen, die voor zijn bijbel zit, niet met zulk een slopewoner te vergelijken.

Want de duisternissen en in de handschriften en in de vertalingen als een muur te beschouwen, welke de zon der Schrift zelf aan ons oog onttrekt, gaat niet op.

De verschillen in de afschriften des bijbels zijn percentages zeer gering tegenover al de punten, waarop overeenkomst bestaat. Op de waarheden als geheel, hebben zij geen invloed.

Daarin aanbidden we weer de leiding van den Heiligen Geest.

Ondanks wij het door onze zwakheid ons in menig opzicht duister hebben gemaakt, doet Hij toch het licht der Schrift zelf onze ziel binnenvallen, al zijn er schaduwen.

Hetzelfde geldt van de vertalingen.

Zijn er vertalingen denkbaar, die de ziel in duisternis zetten, de vertalingen, welke gangbaar zijn in de historische landen, laten alle, zij het ook met grondverschil de zonnestralen der Schrift door.

Ook daaruit blijkt, dat de Geest de kerk niet heeft verlaten.

Dit mag ons gerust stellen, het mag ons nopens de verdere zorg omtrent de Schrift niet onverschillig stemmen.

Wie uit het licht is, verlangt naar het volle licht.

Hij bidde en werke, opdat de duisternissen worden weggevaagd en de nevelen optrekken.

Zoo kwamen we dan tot vierderlei konklusie:

1o. Door zwakheid en duisternis van 's menschen zijde bij de zorg vanden bijbel komen er in de afschriften en verta-

lingen der Heilige Schrift ongetwijfeld duisternissen voor.

2o. Hierdoor wordt echter de helderheid der Schrift zelf in geen en deele verminderd.

3o. De duisternissen in de afschriften kunnen niet beletten, dat de helderheid der Schrift ons bereikt en verlicht, al zullen wij schaduwplekken vertoonen.

4o. De kerk des Heeren heeft dan arbeid te bevorderen, welke bedoelt door vergelijking der afschriften den aangenomen tekst en door betere overzettingen de vertalingen zooveel mogelijk van de besproken duisternissen in Gods kracht te zuiveren.

In de Donaulanden.

XVII.

Hoe te oordeelen over het Calvinisme in Hongarije? III.

De vergelijking tusschen Calvinisme in het heden-daagsche Hongarije en het Calvinisme hier te lande bij het begin van Kuypers optreden gaat m.i. niet geheel op, zoo schreef ik.

Ik geloof, dat in deze het Hongaarsche Calvinisme er wel wat minder gunstig voorstaat.

Welke oorzaken hebben hiertoe medegewerkt?

En dan meen ik dit te moeten voorstellen, dat het Calvinisme daar een geheel andere historie heeft gehad dan bij ons. Hoewel in ons land het Calvinisme nooit in dien zin nationaal is geweest, dat het kwantitatief de meerderheid van de bevolking uitmaakte, zoo heeft het toch zulk een kracht ontwikkeld, dat het ongeveer een eeuw lang de leiding heeft gehad en op onze natie haar stempel drukte. Historisch gesproken is Nederland een Calvinistische natie geweest, waarvan ook nu nog de sporen niet geheel zijn uitgewischt. Toen het Calvinisme hier kwam, werd de Lutherse reformatie op zij gedrongen, van eenigen invloed der Lutherse op de Calvinisten was geen sprake, het Calvinisme heeft zich hier zuiver kunnen ontwikkelen.

Maar in Hongarije ging het anders. Een deel van het land bleef aan de Lutherse reformatie getrouw en het Calvinisme werd onvrijwillig daarvan tot op zekere hoogte de dupe. In de kerkinrichting van de Hongaarsche Gereformeerde Kerk komen Lutherse Tendenzen aan het licht. Die is nooit konsekvent Calvinistisch geweest. In de leer daarentegen was het Calvinisme zichzelf. Anders had het ook niet zo lang kunnen standhouden. En het kan niet ontkend, dat in een zekere periode van de Hongaarsche geschiedenis het Calvinisme het overwicht bezat. Doch dat heeft slechts kort geduurd. De contrareformatie, een beweging, welke van de Roomsche kerk uitging om de reformatie te onderdrukken en zoo mogelijk ongedaan te maken, maakte hieraan een einde. Het Calvinisme had het zwaar te verantwoorden. En hoewel het hulp van God verkroeg hebbende, staat tot op dezen dag, heeft het toch nooit werkelijk nationale grondslagen kunnen leggen. Het vond steeds Rome als een macht van beteekenis tegenover zich. Onder de regeering der Habsburgers was de Roomsche kerk in aanzien en werd de Gereformeerde Kerk bij haar ten achter gezet. Eerst in den allerlaatsten tijd b.v. werd het traktement van de Gereformeerde bisschoppen enigszins in overeenstemming gebracht met dat van de Roomsche dignitarissen van dien naam. En nog altijd eischt de Hongaarsche grondwet, dat de Koning zal behooren tot de Roomsche Katholieke Kerk.

Heeft alzo het Calvinisme in Hongarije nooit zulk een breede nationale wortelvertakking gehad als hier, daarbij komt nog iets. De Gereformeerde Kerk in Hongarije heeft altoos in haar antithetische houding tegenover de Roomsche kerk volhard. Maar de leden van de Gereformeerde Kerk volgden dit voorbeeld niet. Zij hebben zich door huwelijk met de leden der Roomsche kerk vermengd. Het gemengde huwelijk (en dat bestaat dan hoofdzakelijk in een verbintenis van Roomschen met Gereformeerden) heeft zulk een uitbreiding verkregen, dat de voor eenige jaren vermoorde Calvinist graaf Tisza eens sprak: op het gemengde huwelijk is de Hongaarsche staat gebouwd.

De heillooze gevolgen der gemengde huwelijken zijn niet uitgebleven. Volgens betrouwbare inlichtingen is het lezen van de Schrift in Gereformeerde gezinnen geen gewoonte. Het publieke gebed van den huisvader evenmin. Het zijn weer uitzonderingen, waar men dit wel aantreft. Is het te gewaagd om dit zoo al niet uitsluitend dan toch in hoofdzaak

aan het gemengde huwelijk toe te schrijven? Waar Rome de schriftlezing aan haar looken verbiedt, moet om den vrede te bewaren den bijbel in de huizen wel een gesloten boek blijven en verkeert men persoonlijk alleen in de kerk onder het bereik van Gods Woord. Wie kan de geestelijke schade berekenen, welke hierdoor is veroorzaakt? Het mag wel een wonder van Gods genade heeten, dat het Calvinisme er in Hongarije nog is en dat het zich hier en daar nog zoo heerlijk openbaart. Maar men zal wel gevoelen, dat het er in ons land vóór een zestig, zeventig jaren heel wat beter voorstond. Toen werd de Schrift in breede kringen dagelijks vaak driemaal onderzocht. In dit opzicht zijn we eer erop achteruit, dan vooruitgegaan. Wat hadden we hier een bijbelvaste vromen. En welke gaven des gebeds bleken vele eenvoudigen, wier kerkelijk besef allerminst in orde was, te bezitten! De Gereformeerde volkskracht was in sterke mate aanwezig. Zij wachtte alleen op leiding en organisatie. Maar in Hongarije is de Gereformeerde volkskracht veel zwakker. Dat kan ook niet anders. Alleen dichter leven bij het Woord kan hierin verandering brengen. Er is al een zekere kentering. Men hoort van bijbelkringen, welke zich op verschillende plaatsen hebben gevormd, van bijbelbesprekingen, welke hetzij door predikanten of hulppredikanten, hetzij door gewone gemeentelieden worden gehouden. Maar hoezeer wij ons hierover ook verheugen, op die wijze kan de geregelde Schriftlezing in de gezinnen toch nooit worden vervangen. Daarenboven verraden die bijbelkringen soms pietistische invloeden. De Bethanie-beweging b.v. wordt door zulk pietisme gekenmerkt. En ofschoon we persoonlijk tegenover deze beweging het standpunt zouden willen innemen: „verderf ze niet, want er is een zegen in“, kan het Calvinisme, wil het zijn karakter bewaren, er toch geen fusie mee aangaan.

Nog een andere oorzaak meen ik te zien.

Daarover nader.

Ter voorkoming van misverstand wil ik waarschuwen, dat men uit mijn woorden niet mag afleiden, dat ik voor de toekomst van het Calvinisme in Hongarije weinig hoop heb.

Het tegendeel is waar.

Ik wil alleen de werkelijkheid nuchter onder de oogen zien.

Zoo alleen kan met eenige juistheid worden bepaald, wat er voor Hongarije te doen valt.

Verkeerde wisselstand. I.

In het „Geref. Theol. Tijdschrift“ verdedigt Dr. van der Vaart Smit thans zijn gevoelen, dat de Doop niet alleen aan het kind, maar tegelijk ook aan de ouders wordt bediend.

Indertijd beloofden wij onze lezers van deze verdediging op de hoogte te zullen stellen.

Ondanks de bejegening, welke wij van Dr. v. d. V. S. ondervonden, zien wij hiervan niet af.

Wij zijn het aan onze lezers verplicht.

Bovenal dringt ons de waarheid tot spreken.

Nu kunnen wij wel vooruit voorspellen, dat hierop van het anonyme vulkaanje in de „N. R. Ct.“, dat zich aandient als „van Gereformeerde zijde“, „een Gereformerd medewerker“, „onze Gereformeerde medewerker“ of iets dergelijks, een uitbarsting te wachten is, dat ons met steenen en modder zal trachten te bedekken. Wellicht opent het ook een kratertje in het „Alg. Handelsblad“.

Want welke verschillende standen deze anonymus in den loop der jaren, gelijk onzen lezers bekend is, ook hebbe aangenomen, hierin is hij zichzelf gelijk gebleven, dat ieder, die maar naar Dr. v. d. Vaart Smit wijst, door zijn steken, hetzij onder of boven water, getroffen wordt.

Hoezeer hij ook poseert als vredestichter — hij nam nog kort geleden „Timotheüs“ onderhanden, omdat dit blad uit de kwalifikatie „traditioneel geloovigen“ zeer terecht vriendschap proefde — en als man van nobele manieren, wanneer Dr. v. d. V. S. wordt aangevallen, zet hij het na maanden of jaren door allerlei geniepigheiden betaald.

Dit valt zelfs zoo op, dat meer dan één, toen wij ons eerste artikel in de onderhavige kwestie geschreven hadden, ons profeteerde: daarop zal de anonymus in „N. R. Ct.“ en „Handelsblad“ op de hem eigen wijze reageeren.

Ik heb iemand geantwoord: ik weet dat ook wel, zwijg gij stil.

Dan — voor de rommelingen van dit Etnetje mogen wij niet uit den weg gaan.

Intusschen willen wij Dr. v. d. V. S. het volle pond objectiviteit geven.

Ofschoon wij in een ander geval misschien dadelijk met de ontleding van zijn argumenten zouden be-